

Ks. prof. zw. dr hab. Henryk Skorowski
Koordynator Międzynarodowego Centrum Dialogu Międzykulturowego i
Międzyreligijnego UKSW w Warszawie

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ
mgr Magdaleny Stefaniak pt. „Funkcje założone i realizowane
Stowarzyszenia Związek Dużych Rodzin <Trzy Plus>”
napisanej na Wydziale Nauk Społecznych Katolickiego Uniwersytetu
Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie
pod kierunkiem ks. dra hab. Stanisława Fela prof. KUL

1. Przedmiot i tytuł rozprawy

Zasadniczym problemem przedstawionej do recenzji rozprawy jest ukazanie działalności stowarzyszenia Związek Dużych Rodzin „Trzy Plus”. Mówi o tym Autorka we wstępie swojego dzieła: „Celem niniejszej dysertacji jest zbadanie działalności stowarzyszenia Związek Dużych Rodzin < Trzy Plus> /dalej ZDR3+/ w Polsce w perspektywie założonych statutowo funkcji, a następnie weryfikacja ich realizacji na podstawie faktycznie urzeczywistnianych przez stowarzyszenie zadań i projektów” /wstęp, s. 6 /. Do celu swojej dysertacji wraca Autorka jeszcze dwa razy we wstępie /s. 8, 9/. Wydaje się jednak, że sformułowanie celu ze strony 6 jest najbardziej precyzyjne. Główny przedmiot badań został przez Autorkę uzupełniony o szereg celów pośrednich, ważnych dla ostatecznych wyników rozprawy. Autorka ma świadomość, że problematyka rodzin wielodzietnych jest obszarem badawczym, który wymaga podejścia wieloaspektowego i interdyscyplinarnego ponieważ sam przedmiot badań jest zjawiskiem złożonym i podlegającym ciągłym przemianom.

W tym miejscu podkreślić należy, że Autorka podejmuje zagadnienie interesujące, aktualne i niezwykle ważne w sferze naukowych dociekań, ale

także praktycznych rozstrzygnięć w ramach współczesnego życia społecznego. Jest to zatem zagadnienie o istotnym ciężarze gatunkowym. Zaznaczyć przy tym należy, że jest to nie tylko zagadnienie naukowo i praktycznie ważne, ale także nowatorskie. Mimo dość obszernej liczby publikacji naukowych dotyczących organizacji pozarządowych oraz publikacji z zakresu socjologii rodziny brak opisu stowarzyszeń działających na rzecz rodzin wielodzietnych. Można powiedzieć, że nie ma dotychczas w literaturze naukowej całościowego ujęcia tego problem w perspektywie socjologicznej a tym bardziej w odniesieniu do stowarzyszenia ZDR3+. Mamy więc do czynienia z zagadnieniem nie tylko interesującym, aktualnym i naukowo ważnym, ale także nowatorskim. W tym sensie jest to bez wątpienia zagadnienie godne rozprawy doktorskiej wprowadzające określone novum w zakres naukowych badań. Należy pogratulować Autorce rozprawy i jej promotorowi podjęcie tak ważnej kwestii. Jako recenzent nie zgłaszam żadnych zastrzeżeń do problemu rozprawy ani jego sformułowania w tytule dysertacji.

2. Baza źródłowa i bibliograficzna

W badaniach dotyczących zasadniczego problemu musiała Autorka posłużyć się odpowiednią bazą źródłową i bibliograficzną. Bazę źródłową w pierwszej kolejności stanowią badania przeprowadzone przez Autorkę: „Badania empiryczne, których wyniki wykorzystano w niniejszej dysertacji zostały przeprowadzone wśród dwóch grup. Pierwszą grupę stanowili wybrani samorządowcy i politycy, drugą zaś działacze stowarzyszenia ZDR3+. W badaniach wzięło udział 28 osób. Badania zostały przeprowadzone w 2014 roku w różnych miejscowościach naszego kraju. Przeprowadzono je za pomocą indywidualnych wywiadów pogłębionych, które stanowiły jedno z narzędzi badawczych. Drugim narzędziem badawczym była analiza dokumentów

zastanych, głównie dokumentów statutowych stowarzyszenia, dokumentacji realizowanych projektów i inicjatyw” /s.10/. W tym miejscu trzeba stwierdzić jednoznacznie, że przeprowadzone badania empiryczne są wystarczające.

Istotny dział bibliografii stanowi literatura zawierająca szeroki wachlarz pozycji różnie związanych z poruszonym problemem. Dzieli ją Autorka na: literaturę przedmiotu, dokumenty nauczania społecznego Kościoła, raporty i komunikaty z badań, strony internetowe, akty prawne, programy rządowe. Jest sprawą oczywistą, że dobór bazy bibliograficznej jest przywilejem Autorki dzieła. Dotyczy to także doboru odpowiedniej literatury. Konieczne jest jednak uwzględnienie najważniejszych pozycji w zakresie poruszanej problematyki. Autorka wywiązała się z tego zadania dobrze. Ogólnie należy podkreślić, że Autorka wykonała znaczącą i uczciwą pracę dotyczącą nie tylko odpowiedniego zestawu szeroko rozumianej literatury, ale także gruntownej jej analizy. O dobrej analizie świadczy bowiem faktyczne jej wykorzystanie w rozprawie.

3. Metody

Metody badawcze użyte w pracy poprawne. Wspomina o nich Autorka we wstępie /s. 10/. Krótki opis metod zastosowanych w rozprawie to także ważny element wstępu. Dogłębna analiza rozprawy pozwala stwierdzić, że zastosowane zostały w rozprawie różne metody. Wszystkie one miały pozwolić Autorce rozprawy z jednej strony dokonać dogłębnej analizy określonego uprzednio materiału źródłowego, z drugiej zaś syntezy omawianego problemu. Trzeba przyznać, że mgr Stefaniak jest wierna przyjętym metodom nie tylko w zasadniczych elementach, ale także w szczegółach.

4. Konstrukcja rozprawy

Konstrukcja rozprawy podporządkowana jest głównemu założeniu badawczemu jakim jest kwestia funkcji założonych i realizowanych przez stowarzyszenie Związek Dużych Rodzin³⁺. Praca składa się z 7 rozdziałów. Pierwszy z nich /s. 13 - 70/ poświęcony jest samej istocie organizacji pozarządowych. Treścią tego rozdziału są zatem zagadnienia wstępne bardzo ważne dla analizowanego problemu. W r. II /s. 71 - 127 / ukazano rodzinę jako nadrzędną wartość w życiu społeczeństwa . Rozdział III /s. 128 - 133 / dotyczy opisu Związku Dużych Rodzin „Trzy Plus” jako organizacji pozarządowej . Z kolei r IV /s. 134 - 157/ podejmuje zagadnienie metodologii badań własnych. W rozdziale V /s.158 – 200/ ukazane zostały funkcje pozarządowe stowarzyszenia Związek Dużych Rodzin „Trzy Plus”. Rozdział VI /201 – 231/ poświęcony jest funkcji informacyjnej Związku Dużych Rodzin „Trzy Plus”. Całość analiz kończy r. VII /s. 232 - 268 / ukazujący funkcję aktywizującej Związku Dużych Rodzin „Trzy Plus”.

Dociekania Autorki rozpoczyna wstęp, w którym zawarte są wszystkie istotne elementy. Pracę zamyka zakończenie zawierające przypomnienie głównych tez rozprawy i wniosków wynikających z przeprowadzonych analiz.

W tym miejscu należy postawić zasadnicze pytanie, czy konstrukcja rozprawy jest logiczna i czy poszczególne rozdziały, zawarte w nich paragrafy wyczerpują problem analizowany z rozprawie?

Odpowiedź winna być pozytywna. W obecnej konstrukcji jest wyraźnie zarysowana logika. Nie ulega bowiem wątpliwości, że wszystkie omawiane w poszczególnych rozdziałach problemy badawcze silnie ze sobą korespondują. Można zatem jednoznacznie stwierdzić, że praca w swej strukturze jest jasna i logiczna. Poszczególne rozdziały i zawarte w nich paragrafy: mieszczą się w sformułowanym temacie, wyczerpują problem postawiony w temacie i są logicznie ułożone.

5. Ocena rozprawy

W niniejszej opinii trudno silić się na ukazanie pełnej treści rozprawy doktorskiej mgr Magdaleny Stefaniak, a tym bardziej ustosunkować się do poszczególnych tez. Musi wystarczyć zapewnienie o wysokiej wartości poznawczej i naukowej zawartych w niej analiz, syntez i końcowych wniosków. Aprobując całość przemyśleń Autorki należy zwrócić uwagę na kilka kwestii:

- Treść wstępu bardzo dobra. Podkreślić należy bardzo dobre podprowadzenie pod problem, dobre jego postawienie, dobra charakterystyka bazy źródłowej, metod i przedstawienie w sposób jasny logiki struktury rozprawy.

- Pierwszy rozdział dotyczący zagadnień wstępnych związanych z opisem i charakterystyką organizacji pozarządowych należy uznać za wystarczający w swej treści do dalszych analiz. Jest to rozdział wprowadzający, a więc zawsze można coś więcej dodać. Uważam, że dostatecznie dobrze został omówiony zagadnienia wstępne. Osobiście pominąłbym genezę i rozwój organizacji pozarządowych we Francji i Niemczech i zatrzymałbym się jedynie na Polsce.

- Bardzo ciekawe są analizy drugiego rozdziału dotyczące rodziny jako nadrzędnej kategorii aksjologicznej. Także ten rozdział oceniam pozytywnie. W kontekście analiz tego rozdziału chciałbym postawić Autorce pytanie: czy obecne przemiany społeczne i kulturowe wpływają na większą wartość rodziny wśród współczesnych Polaków, czy wręcz przeciwnie obniżają jej wartość?

- Nie zgłaszam zastrzeżeń do analiz trzeciego rozdziału dotyczące opisu Związku Dużych Rodzin „Trzy Plus” jako organizacji pozarządowej. Dokonanie dobrej syntezy tego zagadnienia nie jest sprawą prostą i łatwą.

- Nie zgłaszam zastrzeżeń do rozdziału czwartego dotyczącego metodologii badań własnych. Bardzo dobrze przedstawione zostały w nim: założenia i

procedura badawcza, dobór badanej próby, charakterystyka badanej zbiorowości i analiza danych zastanych

- Także rozdział V dotyczący funkcji pozarządowej stowarzyszenia Związek Dużych Rodzin³⁺ oceniam pozytywnie. Pozostaje w tej materii pytanie: co stanowi tak naprawdę istotę funkcji pozarządowej Związku Dużych Rodzin³⁺?

- Bardzo ciekawe są analizy rozdziału VI i VII dotyczące funkcji informacyjnej i aktywizującej Związku Dużych Rodzin³⁺. W kontekście tych analiz chciałbym postawić pytanie: którą z funkcji – informacyjną lub aktywizującą – uważa Autorka za ważniejszą i dlaczego w działalności ZDR³⁺?

- Bardzo wysoko oceniam zakończenie rozprawy, które jest nie tylko zwykłym podsumowaniem ale stanowi konstruktywną syntezę i wnioski z przeprowadzonych analiz.

6. Wniosek końcowy

W podsumowaniu podkreślić należy, że recenzowana rozprawa stanowi interesujący krok w kierunku problematyki naukowo ważnej z jej odniesieniem do praktyki współczesnej rzeczywistości. Praca jest merytorycznie dobra i nowatorska. Metody w niej użyte poprawne. Wywód logiczny. Język naukowo poprawny. Autorka wykazała się ogólną wiedzą teoretyczną w danej dyscyplinie naukowej, oryginalnością rozwiązania problemu naukowego, umiejętnością pisania pracy naukowej. Dlatego wyrażam przekonanie, że rozprawa mgr Magdaleny Stefaniak spełnia wymagania stawiane rozprawie doktorskiej i może być podstawą do dalszych etapów przewodu celem nadania jej Autorce stopnia naukowego doktora.

Ks. prof. dr hab. H. Skorowski

Warszawa 7 XI 2022